Grote verschillen, maar een gedeelde missie

Reflecties over de Synodale Bijeenkomst in Praag

Van 5 februari tot en met 9 februari vond in Praag de Europese ontmoeting plaats in het kader van de continentale fase van de synode over synodaliteit. Richard Steenvoorde OP maakte deel uit van de Nederlandse delegatie. In dit artikel blikt hij terug op die ervaring en kijkt hij vooruit naar de blijvende betrokkenheid van religieuzen in het synodale proces.

De delegatie die vanuit Nederland naar de synodale ontmoeting van de Europese bisschoppenconferentie in Praag vertrok was niet groot. Naast bisschop Hans van den Hende, waren de deelnemers Professor Monique van Dijk-Groenteboer (TST), Lisette van Oordt (Emmanuel Gemeenschap) en ikzelf. Door omstandigheden vond de eerste kennismaking met elkaar pas plaats in het vliegtuig op weg naar Praag. Maar het klikte, en al snel kwamen we in gesprek over de bijdragen voor de tweede fase die vanuit de bisdommen, het netwerk Katholieke Vrouwen en de KNR verzameld waren. Eenmaal aangekomen in Praag moesten we meteen aan de slag om te komen tot een korte geschreven bijdrage die zou weergeven wat er door Nederlandse katholieken was ingebracht: aandacht voor vorming in synodaliteit, voor de pastorale zorg voor de LHBTIQ+ gemeenschap en de positie van vrouwen in de kerk.

De bijeenkomst in Praag zelf was indrukwekkend. Er waren delegaties uit 39 landen, inclusief Oekraïne en Rusland. Sommige deelnemers waren leden van katholieke gemeenschappen die de orthodoxe-ritus vieren en een van oudsher al een meer synodale structuur kennen. Daarnaast waren er vertegenwoordigers uit protestantse kerken, van katholiek maatschappelijke organisaties, en een grote groep digitale deelnemers. De hele bijeenkomst werd geestelijk ondersteund door een kring van gebed door religieuzen in 150 kloosters verspreid over heel Europa. Ook in de zaal waren er diverse religieuzen aanwezig, maar dat leidde dan weer niet tot specifieke bijdragen over synodaliteit en religieus leven. Ik kom daar hieronder nog op terug. Grote afwezigen tijdens de bijeenkomst waren de jongeren, en dat werd door iedereen gevoeld.

Na de ochtendviering, waren er plenaire bijeenkomsten en gesprekken in kleinere groepen op basis van een gedeelde taal over de bijdragen uit de verschillende landen. Er werd van de deelnemers gevraagd om met een open hart te luisteren en proberen te onderscheiden waar de Heilige Geest al aan het werk is en onze aandacht voor vraagt. Dat was voor sommige vergadertijgers in de zaal even wennen. De synode over synodaliteit gaat namelijk niet over het vaststellen van de een of andere hervormingsagenda, maar over het concreet opdoen van ervaringen van het op een andere manier samen kerk zijn. Samen op weg gaan is nu belangrijker dan het snel bereiken van concrete resultaten. Synodaliteit vraagt om geduld.

Die andere manier van kerk zijn is veel meer een luisterende kerk, dan een pratende kerk. Of, ander gezegd, is veel meer een evangeliserende kerk in plaats van een vergaderende kerk. Bovenal is het een bescheiden maar hartelijke kerk, die plaats wil bieden aan iedereen zonder daarbij de boodschap van Christus uit het oog te verliezen.

Natuurlijk ging het ook over hoe we in de kerkgemeenschap met elkaar omgaan: over de plaats van gescheiden en hertrouwde stellen, over de blijvende zorg voor slachtoffers van seksueel misbruik door religieuzen en priesters, en over de pastorale nabijheid voor de LHBTIQ+ gemeenschap. In de media kwam vooral de positie van vrouwen in de kerk aan bod, en terecht. Maar ook de oorlog in Oekraïne, de gevolgen van klimaatverandering, en de ondersteuning van (katholieke) gezinnen waren onderwerp van gesprek.

Tijdens al die gesprekken kwamen soms grote verschillen aan het licht. Vernieuwend was dat die verschillen niet weggepoetst werden, maar eerlijk konden worden benoemd zonder dat daar oordelen op volgden. Dat was niet voor iedere deelnemer meteen evident. In sommige gespreksgroepen ging het er stevig aan toe. Maar gaandeweg ontstond er onder de deelnemers de overtuiging dat we, ondanks alle verschillen, samen geroepen zijn om kerk in Europa te zijn. Naast geduld vraagt synodaliteit dus om inlevingsvermogen en een zekere bereidheid om al dan niet terechte kritiek te incasseren zonder meteen je gelijk te gaan halen.

In de zaal waren diverse religieuzen aanwezig. Toch valt het op dat in de teksten weinig over de plaats en de waarde van het religieuze leven in de kerk en het synodale proces wordt gesproken. Ook bij mijzelf bemerkte ik enige schroom. Terugkijkend denk ik dat we als religieuzen met een dergelijke terughoudendheid de kerk en het synodale proces te kort doen. Wij hebben in onze gemeenschappen ervaringen met discussies voeren, het oneens zijn en toch bij elkaar blijven met het oog op een gedeelde missie. Wij hebben leren werken over landsgrenzen en culturen heen. We kennen uit eigen ervaring de randen van de samenleving en van de kerk. Wij weten dat uiteindelijk alles van God afhangt en dat we, met een beetje geluk, mogen meewerken met het werk van de Heilige Geest die door de wereld gaat. Maar bovenal, delen wij met elkaar een ervaring dat het mogelijk is om leerling van Jezus te zijn in deze wereld, dat uit te dragen, en daarin gelukkig worden. De vraag is nu: hoe kunnen wij als religieuzen het prille en kwetsbare synodale proces in Nederland verstevigen met onze kennis en ervaringen?

Dr. Richard Steenvoorde OP
Rotterdam